

5. ÜNİTE: SOHBET-FIKRA

Önce **sohbet (söyleşi) ve fıkra türlerinin tanımına ve genel özelliklerine** bakalım:

Sohbet Yazısı Nedir?

Bir kişisel görüşlerini fazla derinleştirmeden, karşısındakiyle konuşuyormuş hissini verecek bir üslupla makale planında yazdığı fikir yazısına **sohbet (söyleşi)** denir.

SOHBET YAZILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ MADDELER HALİNDE

- Sohbet türünde yazılara eskiden **musahabe** denirdi.
- Düşünceleri fazla derinleştirmeden, bir konuşma havası içinde anlatan yazı türüdür.
- Her konuda yazılabilir
- Konu, tez ve savunma amacı güdülmeden; karşılıklı konuşma havası içinde, sıcak bir dille yazılır.
- Sohbet, makaleden üslup yönüyle ayrılır.
- Çoğunlukla günlük konuların işlendiği sohbet yazılarında senli benli bir anlatım yolu seçilir, hatıralardan halk fıkralarından, nüktelerden, özlü sözlerden yararlanır.
- Sohbet yazıları dergi ve gazetelerde yayınlanabildiği gibi yazar bu yazıları bir kitap haline de getirebilir.
- **Söyleşi türünün Türk edebiyatındaki önemli temsilcileri şunlardır:**
- **Ahmet Rasim** "Ramazan Sohbetleri"
- **Ahmet Haşim** ""Gurabahâne-i Laklakan" (Düşkün Leylekler Evi), Bize Göre"
- **Suut Kemal Yetkin** "Edebiyat Söyleşileri", **Şevket Rado** "Eşref Saati"
- **Melih Cevdet Anday** "Dilimiz Üzerine Söyleşiler"
- **Nurullah Ataç** "Karalama Defteri"
- ... Ayrıca **Cenap Sahabettin, Refik Halit Karay, Hasan Ali Yücel** gibi yazarlarımız da bu türde eserler vermişlerdir.

SOHBET-MAKALE FARKLILIKLARI

- Makalede konu **derinlemesine**; sohbetlerde konu **yüzeysel** işlenir.
- Makalelerde işlenen fikir savunularak **ispatlanır**. Sohbetlerde ise, **ispat gayesi yoktur**.
- Makalelerde daha **ciddi ve sağlam ilim dili** kullanıldığı halde, sohbetlerde **samimi bir konuşma dili** kullanılır.

SOHBET-FIKRA (KÖŞE YAZISI) FARKLILIKLARI

- **Fıkra**, etkisi uzun süren bir yazı türü değilken **sohbet ve deneme** hemen hemen her zaman okunabilen türlerdir.
- **Sohbette** yazar, karşısında biri varmış gibi sorular sorar, sorulara cevaplar verir; **fıkra**da ise yazar, samimi bir dille konusunu işler, okura doğrudan seslenmez.

FIKRA (KÖŞE YAZISI) TÜRÜ

Fıkra (Köşe Yazısı) Nedir?

Bir yazarın herhangi bir konu veya günlük olaylar hakkındaki görüşlerini, düşüncelerini ayrıntılara inmeden anlattığı gazete ve dergilerde yayımlanan kısa fikir yazılarına **fıkra** denir. Bu tür yazıların diğer adı da "**köşe yazısıdır**." Fıkralar, gazete ve dergilerin belli sütun veya köşelerinde yayımlanır.

GENEL ÖZELLİKLERİ

- Fıkralar **güncel** konularda yazılır.
- Fıkra yazıları **günübirlik** yazılar olduğu için kalıcılığı yoktur.
- Fıkra yazıları gazetelerin belli **sütunlarında** yayımlandığı için köşe yazısı olarak adlandırılır.
- Fıkra türünde dil açık, anlaşılır ve **sadedir**.
- Fıkralarda anlatıcı **öznel bir tavır** takınır.
- Fıkra yazılarında ortaya konan düşüncenin **kanıtlanma zorunluluğu yoktur**.
- Yazar yönlendirmek, **kanınları değiştirmek**, bilgi vermek, haber vermek vb. gibi amaçlarla yazısını oluşturur.
- **Nükteli fıkralardan**, kıssalardan, vecize ve atasözlerinden faydalanılmalıdır.

Fıkranın Yazılma Amacı

Fıkraların amacı, siyasî, kültürel, ekonomik, toplumsal vb. konuları çok defa eleştirel bir bakış açısıyla anlatarak kamuoyunu yönlendirmektir. Fıkralarda kesin olmaktan ziyade güzel, hoş sonuçlara varmaya; canlı, ilgi çekici olmaya özen gösterilmelidir. Yazar kendi duygu ve düşüncelerini en başarılı şekilde yansıtarak okuyucu ile arasında sıkı bir bağ kurar.

UYARI:

Bu tür fıkraları, kısa hikâye niteliğindeki, nükteli, mizah ögesi taşıyan fıkralarla karıştırmayınız. Bu tür fıkralarda dinleyeni güldürmek, eğlendirmek ön plandadır. Oysa köşe yazılarında okuyucuyu düşündürmek, güncel bir sorunu dile getirmek esastır.

TÜRK EDEBİYATINDAKİ FIKRA YAZARLARI

Fıkra türü Tanzimat Dönemi'nde Batı'dan geçmiştir. Özellikle Ahmet Rasim fıkralarıyla tanınmıştır.

Ahmet Rasim → Şehir Mektupları, Muharrir Bu Ya
Refik Halit Karay → Bir Avuç Sarma, Ay Peşinde
Orhan Seyfi Orhon → Kulaktan Kulağa
Ziya Osman Saba → Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Gün Doğmadan

Falih Rıfki Atay → Eski Saat, Çile

DİĞER FIKRA YAZARLARI

Namık Kemal, Ahmet Haşim, Hüseyin Cahit Yalçın, Falih Rıfki Atay (Pazar Söyleşileri), Burhan Felek, Peyami Safa, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Bedii Faik, Necip Fazıl Kısakürek, Rauf Tamer, Ahmet Kabaklı, Çetin Altan, Oktay Ekşi, Uğur Mumcu, Abdi İpekçi, İlhan Selçuk, Ergun Göze, Hasan Pulur, Taha Akyol, Gürbüz Azak, Cengiz Çandar, Yavuz Gökmen, Hasan Cemal, Oktay Akbal, Şevket Rado, Aziz Nesin...

MAKALE-FIKRA (KÖŞE YAZISI) FARKLARI

- Makale yazarı ele aldığı fikirleri bilimsel bir yaklaşımla incelerken fıkra yazarı kişisel görüşle ele alıp inceler.
- Makalelerde yazılanları ispatlama kaygısı vardır; ancak fıkralarda yazılanları ispatlama kaygısı yoktur.
- Makalelerde ciddi, yapmacıksız, bilimsel bir anlatım vardır. Fıkralarda açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanılır.
- Fıkralar gününbirlik yazı türüdür. Makalede ise böyle bir durum yoktur.
- Makalede yazar doğruyu; fıkroda ise yazar kendi doğrusunu anlatır.
- Makale fıkroya göre daha uzun bir yazı türüdür.
- Makale yazmak belli bir uzmanlık ister.

SOHBET YAZISI ÖRNEĞİ:

GÜLER YÜZ

Asık suratlı insanlardan hoşlanırsanız desem tabii bana gülersiniz. Zaten ben de biraz gülmemiz için söze böyle başladım. Güler yüze ve gülmeye dair olan bu konuşmayı asık suratla dinlemenizi istemem tabii. Konuşurken söze başladığınız sırada karşınızdakinin kaşlarını çattığını, asık bir suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır. Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız. Bir de karşınızdakinin sizi güler yüzle dinlediğini, hatta araya biraz da tatlı söz karıştırarak sohbete renk verdiğini göreceksiniz konuşurken konuşacağınız gelir.

Zaten öyledir. Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir. Çünkü güler yüzlü insanlar her kusuru hoş gören, affeden insanlardır. Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız. Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar. Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir. Onun için güler yüzlü insanlar arasında yaşayanların hayatı daha tatlı geçer.

Şevket RADO

FIKRA YAZISI ÖRNEĞİ

KAYBOLAN KELİME

Bu bayram, dilimizin bir kelime kaybettiğine iyice inandım. "Tandır" gibi "kağnı" gibi artık yaşanan hayatta, yeri kalmamış, şöyle böyle bir kelime değil; zarif, ince, medeni bir kelime.

Kapıyı çalan çöpçünün pos bıyıkları arasında onu aradım. Yok!.. Bahşişini alan bekçinin kavlak dudaklarından onu bekledim. Yok!.. Bakkalın çırağından, sebzezinin yamağından, kasabın oğlundan onu işitmek istedim. Yok!.. İpek mendilini alan oğlan, eşarbını kıvrıran kız, iki buçukluğu cebine indiren manav, üç gün kapımızı kim çaldıysa hediyesini kim aldıysa bana o beklediğim kelimeyi vermeden gitti! İki yüz kuruş yazan taksinin şoförüne iki yüz elli kuruş veriyorsunuz. Taş gibi bir sükût! Kitabından sevgiyle bahsettiğiniz genç adamla karşılaşıyorsunuz. Hakarete benzer hissiz bir selam! Tramvayda, ayakta kalmış bir kadına yerinizi veriyorsunuz. Yüzünüze, burun delikleriyle yüksekten bir bakış! Ve hiçbirinin dilinde aradığımız o ince, o kibar, o insanı insan yapan güzel kelime yok! Geçen yıl, Atina'da bindiğim bir otomobilin şoförü, bana bu kelimeyi on kuruşluk bahşiş için söylemişti: Hem başından kasketini çıkararak hem de kelimenin başına bir "çok" ilave ederek.

Roma'nın en büyük otelinde oda hizmetçisi kız, yine küçük bir hediye karşılığı zarif vücudunu nezaketle kırarak bu kelimeyi dudaklarında tebessümle süslemişti. Bir kelime deyip geçmeyiniz. Cemiyet hayatımızdaki birçok şikâyetleri bu kelimenin yokluğuna bağlamak bile mümkündür. Düşünüyorum: Artık lügat kitaplarında beyaz kâğıdın kefenlediği bu ölü kelimeyi nasıl diriltsek? Acaba belediye, bu kelime için bir fiyat listesi yapamaz mı? Hiç olmazsa çarşıda, pazarda, iş hayatında canımız istediği zaman listeye bakar, parasını verir ve içimizin özlediği bu üç heceli sözü duyarız! Haaa! Affedersiniz, deminden beri, yana yakıla hasretini çektiğim bu kelimenin ne olduğunu söylemedim değil mi? Teşekkür!

Yusuf Ziya ORTAÇ

MİZAHİ FIKRA ÖRNEĞİ

SON ÜMİT

Nasreddin Hoca merhumun biricik varlığı olan sevgili eşeği bir gün kaybolmuş. Kendi mi başını alıp bir yere gitmiş, yoksa hayvanı biri mi aşırması, bilmiyor. Tabîî şuna buna soruşturmaya, aramaya koyulmuş. Kırlara doğru açılmış. Bir taraftan da bir türkü söylemeğe başlamış.

Böylece dolaşır dururken bir tanıdığına rastlar.

Tanıdığı:

— Hoca, böyle türkü çağıra çağıra nereye gidiyorsun? diye sorar.

Hoca merhum da eşeğini kaybettiğini, onu aramakta olduğunu söyler. Ahbabı:

— Bu ne iştir Hoca Efendi? Benim bildiğim, insan eşeğini kaybetti mi, feryat eder, ağlar, dövünür. Sen ise türkü söylüyorsun!

Hoca, kendisine önündeki tepeyi gösterir.

— Bir ümidim şu dağın ardında kaldı. Eşeğimi orada da bulamazsam o zaman siz dinleyin bende ki feryadı! cevabını verir.